

Mozaikok a dukai és a szentgyörgyvölgyi Széll család történetéből

Az országos és helyi nyomtatott, illetve elektronikus sajtón keresztül egyre gyakrabban találkozhatunk Széll Kálmán nevével: a volt miniszterelnökével és oldalági rokonáival, az orvosprofesszorával is. Ez a jelenség korántsem adhat okot meglepődésre, hisz a professor úr aktív írói munkásságot folytat – gondoljunk csak a 2007-ben kiadott *Fehérköpenyes óriások*, vagy a tavalyi évben megjelent *Erőméz* című könyveire. Munkássága elismeréseként – és remélhetőleg további gerjesztőjeként – elnyerte a Magyar Kultúra Lovagja címet. Jelentős családtörténeti kutatásainak produktumai azok a cikkek is, amelyek a Vasi Szemlében jelentek meg. Ezek közül kiemelkedő a *Szerelmes levelek üzenetei a XIX. századból* című, amelyben nagyszülei, *Széll Ödön* és *bessenyei Horváth Ilona Laura* csaknem egy évet felölelő, szívet melengető levelezését ismertette. De számos, orvostörténeti és helytörténeti szempontból is nagy jelentőségű publikációt adott közre orvostudományáról is. Bajzik Zsolt történész forrásai szerint 287 tanulmány és 459 előadás fűződik a nevéhez. A Vasi Szemle nívódíját 2001-ben nyerte el, 2008-ban pedig Szombathely Megyei Jogú Város díszpolgárává avatták. (Megjegyzendő, hogy a felsorolt érdemek a történeti jellegre koncentrálnak nem tartalmazzák az orvosi pályán és a civil életben szerzett egyéb kitüntetések, címeket.)

Prof dr. Széll Kálmán előadását stílusosan az ikertestvérével, Széll Tamással közösen írt cikkükéből származó idézettel nyitotta meg. Eszerint történeti családnak lenni „*nem érdem, nem is kiváltság, ám nem is bűn vagy szégyen, hanem megtisztelő felelősség és sajátos magyar sors.*”

Ez alkalommal a Széll család országos jelentőségű Vas megyei, „bucsui” ágával ismerkedhettünk meg. Megtudhattuk, hogy a *Széll* vezetéknevét korántsem a légáramlatra utal, hanem valószínűleg kun eredetű szó, amely ezüstöt, vagy mogyoróbokrot jelent.

A nevezetes „bucsui” ágon belül olyan neves személyek kerültek szóba, mint *Széll Imre Pál* országgyűlési képviselő (1793–1856), *Széll József Antal* helytartó főispán (1801–1873), *Széll Kálmán* pénzügyminiszter, későbbi miniszterelnök (1843–1916), *Széll Ignác* belügyi államtitkár, későbbi alispán (1845–1914), *Széll József* főispán, majd belügyminiszter (1880–1956), *Széll Emil* főszolgabíró (1886–1918) és végül *Széll Ödön* földbirtokos (1873–1929). Előadását izgalmassá téve hozzájuk kapcsolódó történeteket, anekdotákat is mesélt a professor úr.

Hallhattunk Széll Kálmán miniszterelnökről, aki Szombathely város életében mindig aktív szerepet vállalt (a nevéhez fűződik többek közt a Gyermekmenhely és a Bábaképző Intézet alapítása). 1894-ben a város díszpolgárává avatták és utcát is neveztek el róla. De érdekes történeteket hallhattunk Széll Józsefről is, aki a Horthy-korszakban belügyminiszterként betöltötte a nyilaskeresztes pártot.

A professzor úr generációkon áthúzódó családi vonásokra is felhívta a figyelmet. Ilyen például a természet és az állatvilág iránti tisztelet, szeretet. Ennek kapcsán láthattuk egy patinás fotón Széll Ödönt, a professzor úr nagyapját lóidomítás közben, valamint megtudhattuk, hogy Széll Kálmán rátóti kastélya köré kb. 150 féle fenyőt ültetett – és valamennyi nevét latinul is tudta!

A Széll családnak köszönhető néhány még ma is csodálatos kastély Vas megyében. Ilyen a tápláni, a gasztonyi és a rátóti, amelyek közül az előbbi Széll Ignác, az utóbbi pedig annak testvére, Széll Kálmán kedvelt pihenőhelye, otthona volt.

A professzor úr nagyapját, Széll Ödönt rendkívül érdekes, sokszínű személyiségként festette le. A több mint ezer hold feletti rendelkező birtokos tudhatta magáénak az első autót Vas vármegyében. Úrkocsi-hajtásban több ízben is díjat nyert, sikereinek néhány relikviáját ma is őrzi a család.

Prof. dr. Széll Kálmán édesapja, Széll Elemér (1896–1865), aki az első világháború idején hadi érettségivel önként jelentkezett a 11-es huszárezredbe, a második világháború után a szombathelyi utca hírmondója lett, vagyis plakátragasztóként kereste kenyerét. Vendégünk tisztelettel beszélt apósáról, dr. Róthy Gruber Istvánról (1900–1976), akit nagyon tisztességes, szerény embernek tartott. A múlt rendszerben háttérbe szorították, így orvosi munkássága nem kapott méltó elismerést.

A szépen felépített előadást a Magyar Országos Levéltár, a Vas Megyei Levéltár, illetve a Széll család tulajdonát képező digitalizált forrásdokumentumok képkockái és a családi ereklyékből rögtönzött kiállítás tárgyai tették színesebbé. Ez utóbbiakat zárásként, forró tea kortyolgatása közben testközelből is meg lehetett szemlélni, miközben a professzor úr készségesen válaszolt a kérdésekre, szeretettel fogadta a gratulációkat.

Kutasi Nikoletta